

8 ZÁVĚR

8.1 PRÁVNÍ VZTAHY UZAVÍRANÉ PŘES INTERNET V MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM

Jedním z cílů této práce bylo popsat problematiku uzavírání právních vztahů prostřednictvím internetu z hlediska mezinárodního práva soukromého. Jak vyplývá z celé práce, je pro právní vztahy uzavírané přes internet, včetně právních vztahů z deliktu vznikajícího při koupi digitálního datového nosiče/formátu přes internet, typické, že jeho strany jsou z různých zemí, příp. škoda z civilního deliktu vznikne v jiné zemi než je bydliště/sídlo stran nebo než je právo k nehmotnému statku chráněno, a vzniká tak problematika určení soudní příslušnosti, rozhodného práva a výkonu cizích soudních rozhodnutí.

Dalším problémem je, že e-prodávajícím může být, a u zkoumaných právních vztahů často bude, i osoba s domicilem v USA a právo států US používá jiné metody stanovení rozhodného práva a soudní příslušnosti, což se promítá i do řešení případného sporu z hlediska mezinárodního práva soukromého.

Ve zkoumaných právních vztazích, kdy si český kupující koupí přes internet digitální datový nosič/formát od amerického prodávajícího je v případě sporu z takové smlouvy potřeba určit soudní příslušnost. To je zejména z hlediska spotřebitelských smluv problematické, neboť činnost prodávajícího se musí zaměřovat na zemi spotřebitele, aby byla založena příslušnost soudu v místě bydliště spotřebitele (nařízení Brusel I). Nicméně „zaměřením se na zemi spotřebitele“ se dle oficiálního výkladu rozumí nabízení výrobků z webových stránek spotřebitelům určité země

při skutečném uzavírání e-smluv prostřednictvím této webové stránky. Tím se způsob určení soudní příslušnosti dle nařízení Brusel I blíží určování soudní příslušnosti dle práva států US (Zippo test).

Na druhou stranu je i v případě určení soudní příslušnosti pro spotřebitelské smlouvy dle nařízení Brusel I nutné, aby žalovaný měl sídlo nebo zastoupení v některém členském státě EU; to znamená, že na amerického e-prodávajícího se nařízení Brusel I nebude aplikovat a použije se vnitrostátní předpis. ZMPS odkazující na OSŘ však v tomto případě nemá speciální ustanovení použitelné pro určení soudní příslušnosti speciálně pro spotřebitelské e-smlouvy a ani návrh nového ZMPS toto neřeší; ochrana českého spotřebitele při uzavírání právních vztahů přes internet je z hlediska mezinárodního práva soukromého tímto značně oslabena.

Řešením výše uvedené problematiky se zdá být nejlépe uzavření dohody o prorogaci (v případě spotřebitelských smluv po vzniku sporu, bude-li se aplikovat nařízení Brusel I), či rozhodčí doložky stranami smlouvy, příp. zahrnutí obdobné úpravy jako je čl. 15 nařízení Brusel I do návrhu nového ZMPS (ovšem bez omezení aplikace pouze na členské státy EU).

Určení soudní příslušnosti u civilních deliktů není tak problematické, neboť jak v českém a evropském právu, tak i v právu USA a jeho států se víceméně vychází z místa způsobené škody (s určitými modifikacemi).

Otázka rozhodného práva pak úzce navazuje na určení soudní příslušnosti, neboť rozhodné právo bude určováno příslušným soudem podle práva státu fóra. Výhodným pro spotřebitele uzavírajícího právní vztahy přes internet bude zejména nařízení Řím I, kdy výklad pojmu „zaměření na zemi spotřebitele“ se vykládá dle interaktivnosti webové stránky e-prodávajícího a uplatní se i na amerického e-prodávajícího, neboť nařízení Řím I má univerzální působnost; díky tomu bude použito právo bydliště

spotřebitele jako rozhodné. Právo států US určující rozhodné právo není pro českého spotřebitele jako strany právního vztahu uzavřeného přes internet zvlášť výhodné, neboť metody určení rozhodného práva ze smluv jsou vzhledem ke své nejednotnosti příliš nepředvídatelné.

Určení rozhodného práva pro civilní delikty není opět příliš problematické v žádné ze zkoumaných jurisdikcí.

Rozhodným právem u nehmotných statků je vždy právo státu, které ochranu poskytuje; problematickým se stává ve chvíli, kdy právo jednoho státu chrání stejný nehmotný statek jiným nebo dokonce opačným způsobem (to co je v jedné zemi protiprávní, je v druhé v souladu s právem). V tomto případě se zdá být jediným řešením unifikace přímou normou.

Bezproblémové uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí je pak podmínkou sine qua non úspěšnosti žalobce. Ve zkoumaných právních vztazích jsme se několikrát dostali k tomu, že především z důvodu jiné či opačné právní úpravy se především u ochrany nehmotných statků může často zabránit uznání či výkonu cizího rozhodnutí z důvodu veřejného pořádku. Zde by opět pomohla unifikace práv na ochranu spotřebitele, soukromí a práv uživatelů autorských děl přímou normou.

8.2 AKTUÁLNÍ VÝVOJ (NE)UŽÍVÁNÍ SYSTÉMŮ DRM

DRM systémy začaly původně používat velká hudební a filmová vydavatelství (tzv. velká čtyřka - Sony Music Entertainment, EMI, Universal a Warner, které ovládají zhruba 70% světového trhu s hudbou)²⁴⁵. Svým účinným lobingem prosadily ochranu DRM systémů nejprve u WIPO a následně zákonnou ochranu ve zkoumaných

²⁴⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Music_industry

jurisdikcích; ale autorům děl odměny příliš nezvýšily.

Dle Steva Jobse (zakladatele společnosti Apple) jsou příjmy všech velkých vydavatelství tvořeny převážně prodejem CD nosičů, které nejsou chráněny vůbec, popř. jsou chráněny pouze nedostatečně a v podstatě neúčinně. Z toho je zřejmé, že na tom nemohou mít vydavatelství žádný podstatný profit. Naopak, pokud by se zřekly DRM úplně, pak by mohly na trh digitálních datových nosičů a formátů vstoupit menší společnosti, což by legální prodeje podpořilo.²⁴⁶

Ve skutečnost tedy nejsou DRM systémy o zastavení pirátství na internetu a nedovoleného kopírování CD, ale spíše o vlivu velkých hudebních a filmových vydavatelství nad autorizovanými distributory a vytváření monopolů. Například společnost Apple má ve smlouvě s těmito vydavatelstvími ustanovení, že jakmile bude prolomen jeho DRM systém FairPlay (viz výše), má Apple pouze pár týdnů na vytvoření účinnějších DRM; pokud to nestihne, má vydavatelství právo odstoupit od smlouvy.²⁴⁷

Proti omezování práv uživatelů autorských děl se zvedla vlna odporu, která postupně vede k opouštění DRM systémů. V roce 2008 začal internetový prodávající Amazon.com prodávat hudební mp3 formáty bez DRM a k němu se připojily i další. Nicméně největší výrobci počítačů, operačních systémů a hudebních přehrávačů, jako je Microsoft a Apple stále odolávají, a to i z důvodů nevýhodných licenčních smluv.

Příklady (ne)opouštění DRM systémů²⁴⁸:

MSN Music (Microsoft) prodávalo digitální datové formáty s hudbou opatřené DRM systémy, které omezovali přehrání hudby jen na určitých přehrávačích. Když si uživatel aktualizoval operační systém počítače,

²⁴⁶<http://www.pravoit.cz/view.php?nazevclanku=drm-a-hudebni-prumysl&cislocclanku=2007020004>

²⁴⁷ Id.

²⁴⁸ www.eff.com

musel si nechat „reautorizovat“ hudební soubory od MSN přes MSN Music validation servery. V první polovině roku 2008 oznámil Microsoft, že zruší své MSN Music validation servery, čímž způsobí nemožnost převést koupené digitální datové formáty s hudbou na nový počítač nebo jejich zachování při aktualizaci počítače. Společnost Electronic Frontier Foundation (EFF), která již dlouho bojuje proti DRM systémům, napsala otevřený dopis²⁴⁹ společnosti Microsoft, aby nahradila uživatelům, kteří si od ní zakoupili hudební soubory s DRM systémy, vzniklou škodu.²⁵⁰

Společnost Apple oznámila, že od dubna 2009 už nebude hudba z iTunes obchodu opatřena DRM systémy. Inventář zbývajících DRM „zbraní“ používaných společnostmi Apple přímo ukazují, že DRM jsou vždy o omezení hospodářské soutěže, inovací a vytváření monopolů:

- Apple používá DRM u iPhone, na který je možné instalovat pouze aplikace zakoupené v iTunes obchodě,
- Apple používá DRM u nejnovějších iPodů tak, aby nemohly obsahovat jiný software než od iTunes,
- iTunes obchod prodává soubory s filmy a televizními programy, které lze přehrát v systému FairPlay DRM,
- Soubory s předčítanými knihami zakoupené přes iTunes obchod jsou stále omezené DRM systémy, apod.²⁵¹

Z výše uvedeného je zřejmé, že pomalu (ale přece) dochází k odstraňování DRM systémů. Také je zřejmé, že u DRM systémů jde především o peníze a o ochranu autorského práva až na druhém místě, a to k újmě uživatelů.

Ikdyž je od DRM systémů postupně upouštěno, bude tento proces ještě nějakou dobu trvat, a je proto důležité, aby spotřebitelé znali svá práva a mohli je využívat.

²⁴⁹ <http://www.eff.org/press/archives/2008/04/28/microsoft-open-letter>

²⁵⁰ www.eff.com

²⁵¹ Id.

8.3 SROVNÁNÍ OCHRANY SPOTŘEBITELE VE ZKOUMANÝCH JURISDIKCÍCH

Uživatel autorského díla není ani v jedné ze zkoumaných jurisdikcí příliš chráněn, resp. se mu uzákoněním ochrany autorských práv pomocí DRM systémů jeho práva při užívání ještě zúžila.

Ochranu tak musí hledat v rámci spotřebitelského práva, kde má především právo na informace ohledně digitálních datových nosičů/formátů chráněných pomocí DRM systémů. Jelikož je spotřebitel chráněn jak soukromoprávně, tak veřejnoprávně, je spíše pravděpodobné, že se domůže ochrany (např. prostřednictvím České obchodní inspekce/Federal Trade Commission).

Co se týče odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, je právní úprava ve zkoumaných jurisdikcích obdobná a poskytuje spotřebiteli dostatečnou ochranu. Nevýhodou české a evropské úpravy je omezení dolní hranice způsobení škody na 500 EUR; z toho hlediska je právní úprava v USA výhodnější.

Ve srovnání s evropskou a českou právní úpravou není ochrana soukromí proti neoprávněně zasahujícím DRM systémům v USA na vysoké úrovni. Z toho vyplývá, že američtí uživatelé musí chránit sami sebe obezřetností při navštěvování různých webových stránek a zpřístupňování informací o sobě.²⁵² Jednotlivci v USA se proto pokoušeli zajistit ochranu soukromí nevládními mechanismy jako pečeť třetí strany, P3P, soukromými žalobami a jinými aktivitami zahrnujícími negativní publicitu, kterými mařili zásahy do soukromí způsobené DRM technologiemi.²⁵³

²⁵² D. L. Baumer, J. B. Earp and J.C. Poindexter, Internet Privacy Law: A Comparison between the United States and the European Union, http://www4.ncsu.edu/~baumerdl/C&S_legalComparisonEUvsUS_forIC.doc.

²⁵³ D. L. Baumer, J. B. Earp and J.C. Poindexter, Internet Privacy Law: A Comparison between the United States and the European Union,

Na druhou stranu přístup USA může být určitou inspirací i pro evropské a české uživatele, kteří by mohli příliš spoléhat na rozsáhlou právní ochranu soukromí a nebyli by opatrní a obezřetní při výběru osob, kterým své osobní údaje zpřístupňují, výběru webových stránek, které navštěvují, a produktů, které online kupují. Jakkoliv, evropské a české právo poskytuje lepší ochranu soukromí než právo USA vzhledem k neoprávněně zasahujícím DRM systémům do soukromí.